

РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНКИ ДОСТУПНОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ

● З В І Т

ВІННИЦЬКА
ОБЛАСТЬ

2022

РЕЗУЛЬТАТИ ОЦІНКИ ДОСТУПНОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ

ВІННИЦЬКА ОБЛАСТЬ

ЗВІТ

Благодійний фонд «Право на захист»

Проект «Зміцнення потенціалу цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації в Україні»

Географія проекту:

Чернівецька, Вінницька та Хмельницька області

Виконавець:

Туренок М., консультант БФ «Право на захист»

У цьому зведеному звіті представлені результати дослідження та оцінки доступності та інклюзивності соціальних інституцій Вінницької області.

Даний звіт презентує результати оцінки доступності та інклюзивності у соціальних установах Вінницької області, проведеної БФ «Право на захист» протягом серпня–вересня 2022 року.

Проект реалізується завдяки фінансовій підтримці Уряду Великої Британії від Британського народу.

Погляди, висловлені в цій публікації, належать авторам і можуть не збігатися з офіційною позицією Уряду Великої Британії.

ВСТУП

Проект «Зміцнення потенціалу цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації в Україні» направлений на покращення готовності органів влади, учасників цивільного захисту, перших служб реагування, постачальників соціальних послуг і членів громади ефективно реагувати на надзвичайні ситуації, пов'язані з конфліктом.

Прямі наслідки військового конфлікту на території України спричинили виклики цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації, в тому числі і в регіонах, де не відбуваються активні бойові дії.

В межах проєктної діяльності БФ «Право на Захист» проведено оцінку доступності та інклюзивності установ соціальних інституцій Вінницької області. Оцінка соціальних інституцій була проведена для виявлення бар'єрів (проблем) та поліпшення умов проживання і безпечного доступу до проживання в установах для вразливих категорій населення, включаючи ВПО та осіб, які постраждали від війни. Також, одним із важливих критерій при проведенні дослідження, стала оцінка зручності та безпечності використання захисних споруд.

БФ «Право на захист» під час реалізації проєкту орієнтується на потреби та пріоритетні питання цивільного захисту України щодо посилення захисного потенціалу та готовності бенефіціарів реагувати на надзвичайні ситуації, пов'язані з конфліктом.

РЕЗЮМЕ

Вінницька область (Вінниччина) — область у центральній частині України.

- Населення області становило 1529,1 тисяч осіб (станом на 01.10.2021).
- Загальна площа — 26,5 тис. км².
- Область складається з 6 районів, 63 територіальних громад та 1504 населених пунктів, в тому числі 18 міст, 29 селищ міського типу, 130 селищ та 1327 сіл.

До початку воєнних дій на території Вінницької області проживало 110 тисяч осіб, яким встановлено групу інвалідності, у тому числі 41786 ветеранів війни (3896 осіб з інвалідністю внаслідок війни; 23663 учасника бойових дій, 8080 учасників війни, 6147 члени сімей загиблих та померлих ветеранів війни). З числа ветеранів війни, які брали участь в АТО/ООС, отримали статус учасника бойових дій 18818 осіб; особи з інвалідністю внаслідок війни — 806 осіб; учасників війни — 35 осіб; постраждалих осіб під час участі у масових акціях громадського протесту — 37 осіб, членів сімей загиблих осіб під час участі у масових акціях громадського протесту — 5 осіб.

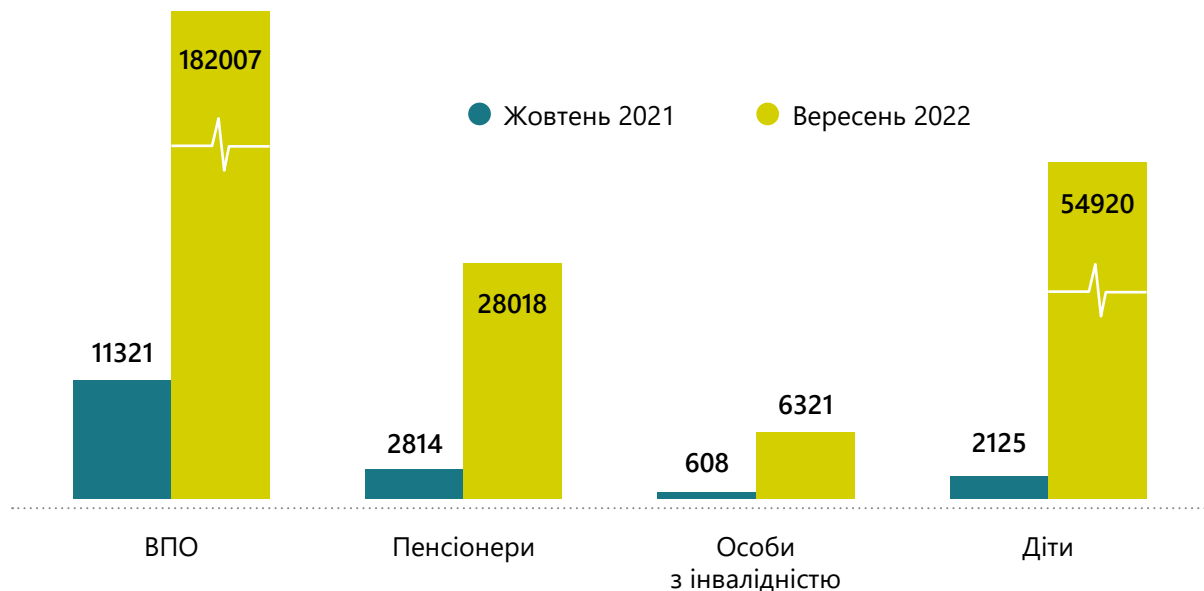
На території області функціонувало 63 дитячих будинка сімейного типу, в яких 406 вихованців; 126 прийомних сім'ї, в яких виховувалось 240 прийомних дітей; проживало 1155 сімей опікунів/піклувальників, в яких виховувалось 1584 дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування. На обліках усиновлених дітей, нагляд за умовами проживання та виховання яких здійснюють служби у справах дітей області, перебувало 722 дитини. Всього на обліку служб у справах дітей області дітей, які залишилися без батьківського піклування, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування перебувало 2245 осіб.

Станом на 01 жовтня 2021 року у Вінницькій області на обліку перебувало 11321 внутрішньо переміщених особи (8241 сімей). Серед загальної кількості внутрішньо переміщених осіб було 2814 пенсіонера, 608 осіб з інвалідністю та 2125 дітей.

З початку активної фази військових дій та різкого зростання потоку біженців Вінниччина прихистила чи не найбільшу кількість переселенців з територій, де ведуться активні бойові дії. За рахунок ВПО населення області збільшилось на 13%. Якщо зараз відносно стабільний період, то на початку військових дій Вінниччина була величезним транзитом, приймаючи щодня майже 15 тисяч людей.

Динаміку росту кількості ВПО, у тому числі осіб з інвалідністю та дітей, у Вінницькій області на протязі календарного року показано на рисунку 1.

Рис. 1. Зростання чисельності ВПО у Вінницькій області

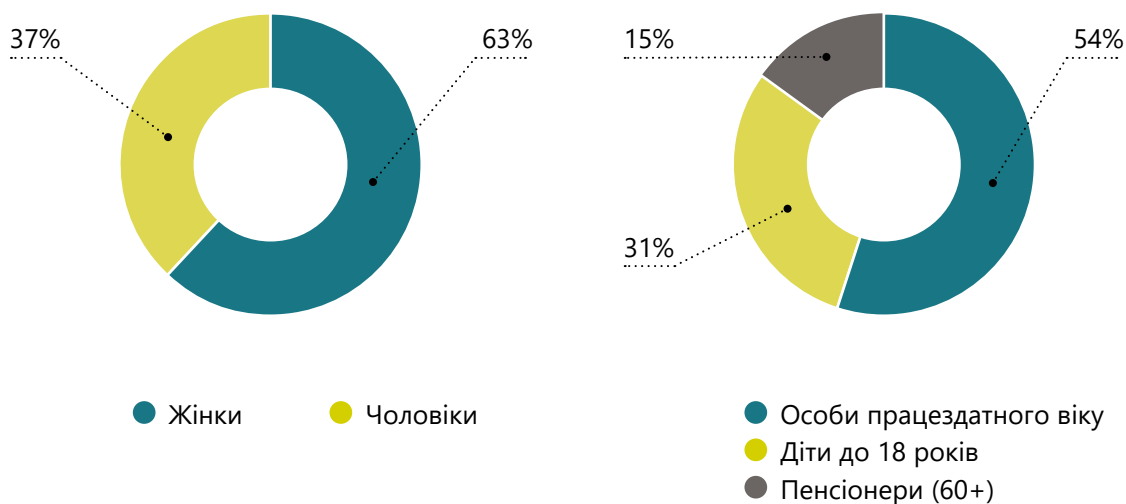
Підтримка вимушених переселенців є вкрай важливою. В умовах воєнного стану гостро постало питання про можливість реального захисту прав дітей, які стали жертвами військового конфлікту і залишились без піклування батьків чи перебувають у складних життєвих обставинах. Станом на 16.09.2022 до 30 територіальних громад області перемістилась 142 дитини, які залишились без батьків.

За інформацією Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації (далі — ОВА) станом на 23.09.2022 статус внутрішньо переміщеної особи отримали 181837 осіб. 4432 ВПО проживає у 141 колективному центрі області та 177405 ВПО розміщено у приватному секторі відповідно. До підвідомчих комунальних закладів системи соціального захисту області влаштовано 243 внутрішньо переміщених особи, які у зв'язку із загостренням ситуації на сході нашої країни, реальною загрозою життю та здоров'ю змушені були шукати прихисток на території Вінницької області.

Наразі у системі закладів соціального захисту діють 26 відділень стаціонарного догляду для постійного проживання при територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) та центрах надання соціальних послуг, де перебувають 163 внутрішньо переміщені особи.

Інформація про кількість облікованих ВПО по Вінницькій області в розрізі по віку та статі наведено на рисунку 2.

Рис. 2. Статеві-віковий поділ ВПО Вінницької області

МЕТОДОЛОГІЯ

Підготовці даного звіту передувало проведення дослідження в 7 закладах соціальних інституцій, які розташовані на території Вінницької області та здійснювалось на протязі двох місяців (впродовж серпня-вересня) командою БФ «Право на захист».

Оцінка доступності та інклюзивності соціальних інституцій проводилось в умовах:

Кабінетні дослідження:

- попередній аналіз даних (в тому числі статистичних), які є у відкритому доступі та які були надані органами влади на запити про надання публічної інформації;
- аналіз нормативних актів, що регулюють сферу цивільного та соціального захисту населення, в тому числі міжнародних стандартів.

Польові дослідження:

- проведення зустрічі з представниками органів влади на обласному рівні;
- здійснення візитів до соціальних установ та проведення опитування адміністрації та персоналу;
- здійснення спостереження під час візитів до соціальних установ (оцінка зовнішнього вигляду та внутрішньої обстановки закладів).

Рис. 3. **Географічне розташування соціальних установ
Вінницької області**

Під час дослідження фахівці Благодійного фонду «Право на захист» відвідали 7 соціальних установ на території області. Географічне розташування установ наведено на рисунку 3.

Об'єктами дослідження стали:

- 1) Стрижавський дитячий будинок-інтернат, смт.Стрижавка;
- 2) Вінницький обласний центр соціально-психологічної реабілітації «Обрій», відділення у с.Дорожне;
- 3) Брацлавський психоневрологічний будинок-інтернат, смт.Брацлав;
- 4) Обласний центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень, с.Крищинці;
- 5) Ладжинський дитячий будинок-інтернат, м.Ладжин;
- 6) Жмеринський психоневрологічний будинок-інтернат, м.Жмеринка;
- 7) Тиврівський обласний будинок інтернат для осіб з інвалідністю та осіб похилого віку, смт.Тиврів.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою даного дослідження є виявлення проблем та потреб соціальних інституцій для поліпшення умов проживання і безпечного доступу до проживання вразливих категорій населення, включаючи ВПО та осіб, які постраждали від війни, а також зручність та безпечність використання ними захисних споруд.

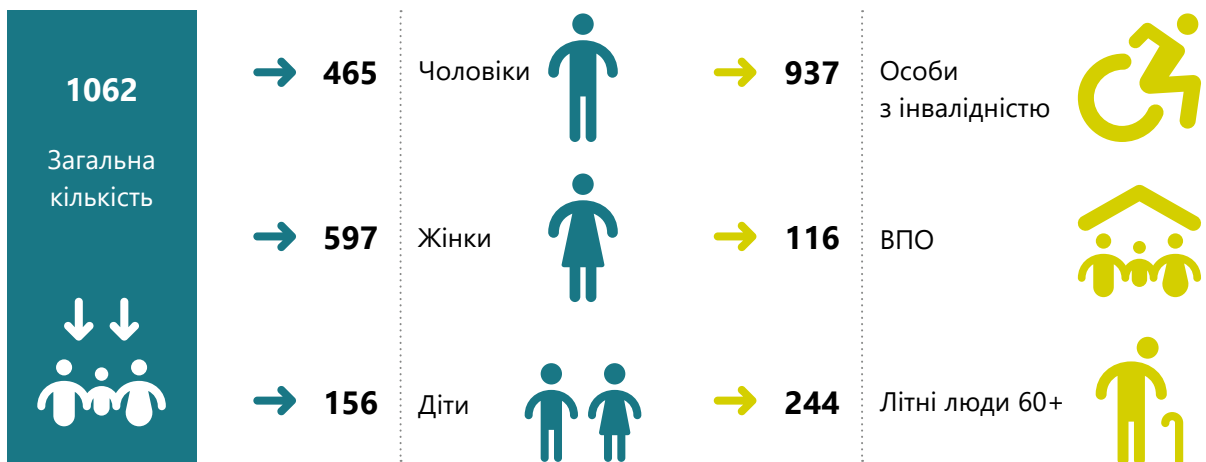
В межах проєкту проведено оцінку у 7 соціальних установах, які розташовані та території Вінницької області, а саме:

- 2 психоневрологічні будинки-інтернати;
- 1 центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю;
- 1 центр соціально-психологічної реабілітації;
- 2 дитячих будинка-інтернати;
- 1 будинок інтернат для осіб з інвалідністю та осіб похилого віку.

Дані соціальні установи були відібрані відповідно до проведеного аналізу потреб цих закладів та згідно рекомендації Департаменту соціальної та молодіжної політики Вінницької обласної військової адміністрації.

Станом на час проведення оцінки (на кінець вересня 2022р.) загалом в зазначених установах проживала така кількість підопічних (рисунок 4).

Рис. 4. Кількість підопічних соціальних установ Вінницької області

ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ. ІНКЛЮЗІЯ ТА ДОСТУПНІСТЬ

● Всі соціальні установи, де було проведено оцінювання, укомплектовано медичним та обслуговуючим персоналом згідно зі штатним розкладом. У разі потреби підопічні спрямовуються на консультації до профільних спеціалістів у найближчому медичному закладі. У відповідності до заходів боротьби з поширенням пандемії COVID-19 у всіх закладах була проведена планова вакцинація.

● Житлові корпуси соціальних установ відповідають базовим критеріям постійного житла для тривалого проживання — наявний косметичний ремонт, необхідні меблі, побутова техніка та ін. В достатній кількості обладнані доступними для людей з особливими потребами душовими кімнатами та кімнатами гігієни, що забезпечує належний доступ до водопостачання та водовідведення, відповідно до критеріїв Кластеру з питань житла та непродовольчих товарів в Україні.

● В закладах, в яких є люди похилого віку й особи з обмеженими можливостями пересування, визначені місця для зберігання інвалідних візків. Електричні розетки встановлено нижче, так, щоб люди з інвалідністю або травмами могли до них дотягнутися.

Для зручності пересування вздовж стін у житлових приміщеннях встановлено

поручні. В кожному закладі, де є малорухливі підопічні, які пересуваються на візочках, обладнані пандуси. Зокрема, в Ладжинському дитячому будинку-інтернаті для таких дітей облаштовано ігровий майданчик.

● В приміщеннях достатньо простору, це дозволяє підопічним не тільки спати, мешкати, готувати їжу, але й дає можливість зберігати речі так, щоб це не відбувалось за рахунок їхньої жилої площі.

- В закладах, де перебувають особи з вадами зору, на стінах біля кімнат загального користування є надписи шрифтом Брайля та відповідна відчутна на дотик розмітка на підлозі.
- Кімнати для проведення вільного часу та дозвілля облаштовано телевізорами та зручними меблями.
- Також є можливість для бажаючих займатися рукоділлям, малюванням, вишивкою та іншими видами прикладного мистецтва. Виготовлені твори потім беруть участь у благодійних ярмарках місцевого та регіонального рівнів.

- Керівництво закладів як правило намагається враховувати всі різноманітні вимоги людей з інвалідністю, тому вони відкриті до співпраці з гуманітарними та благодійними організаціями, з громадськими організаціями та волонтерами, які надають матеріальну, технічну, емоційну та реабілітаційну підтримку підопічним.
- Оцінка доступності та інклюзивності була проведена задля можливості визначити перешкоди та виявити шляхи покращення умов проживання вразливих груп населення, осіб похилого віку та людей з інвалідністю, а також зручність

та безпечність використання захисних споруд в соціальних установах на території Вінницької області.

В таблиці 1 наведено інформацію щодо потенціалу соціальної установи, кількості підопічних, в тому числі осіб з інвалідністю та ВПО, наявності захисної споруди на території закладу тощо.

Табл. 1. Зведена інформація по соціальних установах Вінницької області в яких проводилось оцінювання

Назва закладу	Інформація про заклад								
	Потенціал закладу	Потенціал захисної споруди	Факт	Жінки	Чоловіки	Діти до 18	Люди старше 60	ВПО	Інвалідність
Вінницький обласний центр соціально-психологічної реабілітації «Обрій» с.Дорожне	45	60	11	8	3	0	3	11	5
Стрижавський дитячий будинок-інтернат смт Стрижавка	150	200	160	80	80	151	0	24	160
Брацлавський психоневрологічний будинок-інтернат смт Брацлав	205	200	206	176	30	0	0	8	206
Обласний центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень с.Крищинці	80	60	23	13	10	0	0	0	23
Ладизинський дитячий будинок-інтернат м.Ладизин	140	відсутня	116	58	58	5	0	0	116
Тиврівський обласний будинок-інтернат для осіб з інвалідністю та осіб похилого віку смт Тиврів	230	200	227	96	131	0	226	51	108
Жмеринський психоневрологічний будинок-інтернат м.Жмеринка	310	344	319	166	153	0	15	22	319

РИЗИКИ ДЛЯ ВРАЗЛИВИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ, СПРИЧИНЕНІ ЗАГОСТРЕННЯМ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ. ОБЛАШТУВАННЯ ТА ДОСТУПНІСТЬ ЗАХИСНИХ СПОРУД

До Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 772 від 02.09.2020, та Типового положення про психоневрологічний інтернат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 957 від 14.12.2016, не було включено вимоги щодо обов'язкової наявності захисної споруди цивільного захисту поруч або на території соціальної установи. Але в умовах воєнних дій на території України питання забезпечення умов безпечного перебування у соціальних закладах зумовлює необхідність обладнання захисних споруд (найпростіших укриттів) задля збереження життя підопічних та обслуговуючого персоналу.

Найпростіші укриття — це фортифікаційні споруди, цокольні або підвальні приміщення, шахтні виробки, печери та інші природні пустоти, що знижують комбіноване ураження людей від небезпечних наслідків надзвичайних ситуацій, а також від дії засобів ураження в особливий період.

● Під час дослідження особливу увагу було звернено на наявність в/поруч із соціальною установою захисної споруди та ступінь її готовності для використання за цільовим призначенням — облаштування та забезпечення необхідним обладнанням та приладами.

● З обстежених закладів в одному (Ладизинський дитячий будинок-інтернат) відсутня будь яка можливість обладнання найпростішого укриття. Будинок-інтернат займає приміщення колишнього дитячого табору, в якому проєктом не було передбачено підвалів, відсутні напівпідвальні приміщення

та цокольні поверхи. Корпуси зведено на березі Південного Бугу, задля зменшення кута нахилу поверхні якого було зроблено штучну насип.

Враховуючи специфіку підопічних (зі 116–100 з важкими порушеннями, лежачі) керівництво закладу та обслуговуючий персонал під час настання надзвичайної ситуації, пов'язаної з веденням бойових дій, має єдину можливість знизити ступінь небезпеки — використовувати принцип «двох стін».

● Найкраще обладнаним виявилось протирадіаційне укриття, яке зберіглось з радянських часів під одним з корпусів Тиврівського обласного будинку-інтернату для осіб з інвалідністю та осіб похилого віку. Приміщення сухе. Зроблено запас питної води, підготовлено місця для сидіння, в наявності крісла колісні для малорухомих підопічних, є ліжка, проведено радіозв'язок.

● В інших соціальних установах в якості захисних споруд використовують підвали, що розміщені під будівлями на

території закладів. Потужність сховища розраховується з урахуванням кількості підопічних та обслуговуючого персоналу, що знаходиться на робочому місці.

- Держави несуть повну відповідальність за захист усіх людей на своїх територіях, незалежно від їх правового статусу, чи це переміщені особи, чи члени приймаючих громад, а також за забезпечення громадського порядку та безпеки від загроз.

- Гуманітарні організації повинні виступати за те, щоб національні органи

влади виконували свої обов'язки щодо допомоги в зниженні уразливості до загроз і пом'якшенні будь-яких руйнівних наслідків початкової причини переміщення.

- В умовах відсутності цільового фінансування керівництво закладів докладає максимум зусиль для облаштування укриттів, використовуючи будь-які можливості та засоби (в межах чинного законодавства).

- В той же час звернули особливу увагу на важливість не лише належного облаштування укриттів, а й проведення практичних тренувань для обслуговуючого персоналу та підопічних (по можливості) до дій у разі оголошення повітряної тривоги. Такі відпрацювання мають проводитися регулярно, аби у критичній ситуації кожна відповідальна особа, кожен робітник чітко розуміли, що мають робити і куди йти.

ВИСНОВКИ

Гуманітарні кризи впливають на кожну людину по-різному залежно від статі, віку, обмеження фізичних можливостей та інших індивідуальних характеристик. Осіб похилого віку та людей з інвалідністю зазвичай оминають увагою при наданні гуманітарної допомоги та забезпеченні гуманітарного реагування, і їм буває важче ніж іншим отримати доступ до допомоги та захисту, яких вони потребують. Гуманітарний принцип неупередженості — надання підтримки, яка базується на необхідності і відсутності дискримінації — вимагає від організацій, які працюють у сфері надання екстреної допомоги, усунення наявних перешкод з тією метою, щоб люди з інвалідністю та особи похилого віку навмисно або через недбалість не були виключені із заходів гуманітарного реагування.

Під час дослідження фахівці БФ «Право на захист» з'ясували перелік основних потреб для дотримання гуманітарних стандартів у відношенні до осіб, що перебувають у соціальних інституціях Вінницької області. Із загальних потреб, які найчастіше озвучувало керівництво закладів, було обладнання та прилади для облаштування захисної споруди, а саме: вогнегасники, гучномовці, біотуалети, лави, ноші, розкладачки, ліжка, матраци, ковдри, подушки, електроковдри, ліхтарі, контейнери для зберігання продуктів, термоси для гарячої їжі, ємності для питної води, ємності для технічної води.

Інформацію щодо необхідних приладів та обладнання для облаштування захисних споруд та підвищення рівня безпеки підопічних у разі настання або загрози настання надзвичайної ситуації у соціальних закладах, де проводилось оцінювання, наведено у таблиці 2.

Для підвищення якості умов перебування у деяких закладах потрібні багатофункціональні ліжка, матраци, ковдри, подушки, постільна білизна (комплекти), крісла колісні, ходунки, підйомник на другий поверх. В жодному закладі немає автомобіля, спеціально обладнаного для транспортування людей з інвалідністю. Також не вистачає друкованої наглядної інформаційної продукції.

Люди — головне в гуманітарній діяльності. Першочергова мотивація у наданні допомоги потерпілим — врятувати життя, полегшити страждання та відстояти право людини на гідне життя.

У зв'язку зі специфікою соціальних закладів, які підлягали дослідженню, завжди відкритим лишається питання постачання продукції компонента WASH (памперси, вологі серветки, прокладки гігієнічні, у т. ч. урологічні, простирадла гігієнічні, гігієнічні набори (шампунь, гель для душу, зубна паста, рідке мило), побутова хімія (миючі засоби, дезінфікуючі засоби, пральний порошок), гумові рукавички).

Табл. 2. Зведена інформація щодо необхідних приладів та обладнання для облаштування захисних споруд по соціальних установах Вінницької області в яких проводилось оцінювання

Назва закладу	Обладнання та прилади для облаштування захисної споруди, шт																	
	Вогнегасники	Гучномовці	Рації	Світловідбиваючі браслети	Біотуалет	Лави	Ноші	Розкладачки	Ліжка	Матраци	Ковдри	Подушки	Ліхтарі	Аптечки	Контейнери для зберігання продуктів	Термоси для гарячої їжі	Ємності для питної води	Ємності для технічної води
Вінницький обласний центр соціально-психологічної реабілітації «Обрій» с.Дорожне	0	2	2	20	1	5		5		5	5	5	4	2	3	1	2	3
Стрижавський дитячий будинок-інтернат смт Стрижавка	10	3	3	200	2	50	5	50		50	50	50	6	6	8	10	5	10
Брацлавський психоневрологічний будинок-інтернат смт Брацлав	4	3	3	250	0	50	2	30	20	50	50	50	6	8	6	5		
Обласний центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень с.Крищинці	0	2	2	30	1	0	0						4	2	3	2		
Ладижинський дитячий будинок-інтернат м.Ладижин	0	3	3	20	0	0	0						4	4				
Тиврівський обласний будинок-інтернат для осіб з інвалідністю та осіб похилого віку смт Тиврів	0	3	3	250	2	0	0		100	100	100	100	6	8	10	5		
Жмеринський психоневрологічний будинок-інтернат м.Жмеринка	0	5	5	350	5	0	10	300		300	300	300	10	12		10		

Потреби для підтримання та забезпечення належного рівня санітарно-гігієнічного стану в закладах Вінницької області на момент проведення дослідження наведено в таблиці 3.

Таблиця 3. **Зведена інформація щодо потреб в продукції компонента WASH по соціальних установах Вінницької області в яких проводилось оцінювання**

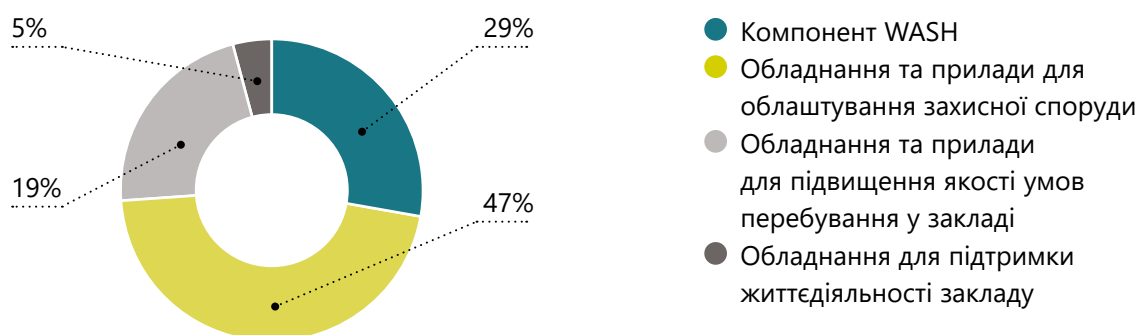
Назва закладу	WASH						
	Підгузки, уп.	Вологі серветки, уп.	Прокладки гігієнічні, у т.ч. урологічні, уп.	Простирадла гігієнічні, шт.	Гігієнічні набори (шампунь, гель для душу, зубна паста, рідке мило), шт.	Побутова хімія (миючий засіб, дезінфікуючий засіб, пральний порошок), шт.	Пумові рукавички, уп.
Вінницький обласний центр соціально-психологічної реабілітації «Обрій» с.Дорожне	10	20	50	10	11	6	0
Стрижавський дитячий будинок-інтернат смт Стрижавка	0	100	100	0	50	50	0
Брацлавський психоневрологічний будинок-інтернат смт Брацлав	50	100	100	0	50	50	20
Обласний центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю внаслідок інтелектуальних порушень с.Крищинці	0	20	50	0	25	10	0
Ладизинський дитячий будинок-інтернат м.Ладизин	300	200	100	120	110	100	50
Тиврівський обласний будинок-інтернат для осіб з інвалідністю та осіб похилого віку смт Тиврів	120	100	200	110	100	50	20
Жмеринський психоневрологічний будинок-інтернат м.Жмеринка	120	100	460	300	50	30	0

Міжнародне гуманітарне право, міжнародне право з питань прав людини і міжнародне право з питань захисту прав біженців встановлюють основні правові норми щодо захисту окремих осіб і груп, а також характеру допомоги, яка може бути надана.

В кожній установі була озвучено потреба в обладнанні для підтримки життєдіяльності закладу у разі настання надзвичайної ситуації — генераторі або в паливі для нього (там де вже придбали генератор).

На підставі отриманої інформації було зроблено порівняльний аналіз потреб соціальних установ Вінницької області, результати якого на рисунку 5.

Рис. 5. Потреби соціальних інституцій Вінницької області

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Вже декілька десятків років ООН займається розробкою та узгодженням міжнародних політик та стратегій щодо зменшення ризиків надзвичайних ситуацій (далі — НС). Найбільш значущими документами в цій сфері протягом останніх десятиліть стали:

- Йогогамська Стратегія задля безпечного Світу (1994);
- Хіогська Рамкова Програма Дій (2005–2015): розбудова стійкості країн і громад до надзвичайних ситуацій;
- Сендайська Рамкова Програма зменшення ризиків надзвичайних ситуацій (2015).

Спадкоємність, що існує між цими документами, зумовлена поступовим введенням питання ризиків надзвичайних ситуацій до міжнародного порядку денного. Згадані вище глобальні стратегії в сфері зменшення ризиків НС спрямовані на впровадження ризик-орієнтованого підходу. Такий підхід означає зміщення фокусу зусиль з реагування на НС на їх попередження та запобігання.

Розробка й прийняття Сендайської Рамкової Програми зменшення ризиків НС (тут і далі — СРП) стали логічним розвитком підходу, закладеного в попередніх документах. Крім того, СРП створює основу для застосування «інклюзивного» підходу на рівні всього суспільства, наголошуючи на необхідності підсилення суспільної кооперації та залученні всіх інституцій до зменшення ризиків НС. Наразі саме СРП є основним міжнародним документом, що визначатиме напрямок зусиль міжнародної спільноти в сфері зменшення ризиків НС до 2030-го року.

Сендайська Програма визначає 4 напрямки дій (Пріоритети), які в комплексі формують ризик-орієнтований підхід, а саме:

Пріоритет 1. Розуміння ризику надзвичайних ситуацій;

Пріоритет 2. Вдосконалення організаційно-правових основ управління ризиком надзвичайних ситуацій;

Пріоритет 3. Інвестиції в заходи зі зниження ризику лих з метою підсилення потенціалу стійкості;

Пріоритет 4. Підвищення готовності до надзвичайних ситуацій для забезпечення ефективного реагування та впровадження принципу «відбудувати краще, ніж було» в діяльність з відбудови, реабілітації та реконструкції.

Метою проєкту є покращення розуміння ключовими учасниками реагування на надзвичайні ситуації, у тому числі військового характеру, як міста/території, які не зазнали прямої військової агресії, можуть найкращим чином підготуватися до

надзвичайних ситуацій, пов'язаних із конфліктом, і, наскільки це можливо, зменшити ймовірність та/або вплив деяких із найгірших сценаріїв.

Таким чином задля зміцнення спроможності цивільного захисту і готовності обласної влади та громад цільових територій реагувати на надзвичайні ситуації, пов'язані з конфліктом, включаючи масові потоки біженців, в першу чергу необхідно:

- 1) визначити кількість осіб, які підлягають евакуації (включно з обслуговуючим та медичним персоналом) у разі настання або загрози настання надзвичайної ситуації з урахуванням їх особливих потреб (дітей, осіб похилого віку, осіб з інвалідністю);
- 2) розробити індивідуальний план евакуації у разі загрози настання або настання надзвичайної ситуації для кожного соціального закладу з урахуванням важкості стану підопічних, специфіки проектування будівлі, в якій розташовано заклад, та розташування її відносно потенційно небезпечних об'єктів;
- 3) належним чином обладнати достатню кількість захисних споруд для населення, у тому числі в/поруч із місцями масового перебування людей.

Правовою основою розроблення Плану евакуації є Конституція України, Кодекс цивільного захисту України, закони України «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про аварійно-рятувальні служби», «Про єдину державну систему запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру», постанови Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2014 року № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», від 15 лютого 1999 р. № 192 «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях», накази МНС від 06.09.2004р. № 44 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо планування і порядку проведення евакуації населення», від 27.07.2005 року № 102 «Про затвердження методичних рекомендацій з питань планування і організації транспортного забезпечення евакуаційних заходів у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру».

Нарощування фонду захисних споруд в особливий період здійснюється шляхом будівництва швидкостроєваних захисних споруд або облаштування найпростіших укриттів. Обладнання найпростіших укриттів має забезпечувати можливість безперервного перебування в них населення впродовж не менше 48 годин. Рекомендації щодо облаштування та забезпечення найпростіших укриттів наведено у Додатку до Звіту.

ДОДАТОК

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОБЛАШТУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЙПРОСТІШИХ УКРИТТІВ

Вимоги до зовнішніх огорожувальних конструкцій, матеріалу з яких їх виготовлено, об'ємно-планувальних та конструктивних рішень будівель (споруд, приміщень), що можуть бути включені до фонду захисних споруд як найпростіші укриття, законодавством не визначено. Разом з цим з метою забезпечення захисних властивостей від дії звичайних засобів ураження важливо, щоб несучі та зовнішні огорожувальні конструкції (стіни, перекриття, покриття) зазначених будівель (споруд, приміщень) були виготовлені із залізобетону, цегли або інших кам'яних матеріалів.

Також можливо використання будівель (споруд, приміщень) з інших матеріалів за умов їх заглиблення у землю.

Під час обстеження будівель (споруд, приміщень), далі — об'єктів будівництва, рекомендовано враховувати вимоги щодо забезпечення захисту у них населення від таких небезпечних чинників надзвичайних ситуацій:

- дії повітряної ударної хвилі при застосуванні звичайних засобів ураження та побічної дії сучасної зброї масового ураження;
- дії звичайних засобів ураження (стрілецької зброї, уламків ручних гранат, артилерійських боєприпасів та авіаційних бомб);
- негативного впливу від інших будівель, споруд, інженерних мереж, руйнування (аварії) на яких може призвести до травмування або загибелі населення, що підлягає укриттю;
- зовнішнього іонізуючого випромінювання (у разі радіоактивного забруднення місцевості).

З метою забезпечення захисту населення від небезпечних чинників надзвичайних ситуацій та організації його життєзабезпечення об'єкти будівництва мають відповідати таким основним вимогам:

- 1) розміщуються у підвальному (підземному) або цокольному поверхах, можливо (за умов забезпечення огорожувальними будівельними конструкціями необхідних захисних властивостей або можливості вжиття додаткових заходів щодо їх підвищення) — на першому поверсі;
- 2) розташовуються у складі основної будівлі закладу або у безпосередній близькості до неї;

- 3) не розміщуються поруч з великими резервуарами із небезпечними хімічними, легкозаймистими, горючими та вибухонебезпечними речовинами, водопровідними та каналізаційними магістралями, руйнування яких може призвести до травмування або загибелі працівників та підопічних;
- 4) не зазнають негативного впливу ґрунтових, поверхневих, технологічних або стічних вод;
- 5) забезпечені електроживленням, штучним освітленням, системами водопроводу та каналізації. За відсутності в об'єктах будівництва водопостачання і каналізації вони повинні мати окремі приміщення для встановлення виносних баків для нечистот;
- 6) не мають великих отворів у зовнішніх огорожувальних конструкціях, наявні отвори (крім дверних) забезпечують можливість їх закладки (мішками з піском або ґрунтом, бетонними блоками, цегляною кладкою тощо);
- 7) забезпечені не менше ніж двома евакуаційними виходами, один з яких може бути аварійним (у разі планування укриття у споруді подвійного призначення або найпростішому укритті місткістю менше 50 осіб у ньому допускається наявність одного евакуаційного виходу);
- 8) через приміщення, призначені для перебування населення, яке підлягає укриттю, не проходять водопровідні та каналізаційні магістралі, інші магістральні інженерні комунікації (за винятком внутрішньобудинкових інженерних мереж). Приміщення мають рівну підлогу, придатну для встановлення лав, нар, ліжок, інших місць для сидіння та лежання;
- 9) у приміщеннях не зберігається легкозаймистих, хімічно та радіаційно небезпечних речовин, небезпечного обладнання, що не підлягає демонтажу або не може бути демонтоване у термін до 24 годин;
- 10) висота приміщень об'єктів, зокрема дверних отворів, становить не менше 2 м (допускається не менше 1,8 м, якщо це було передбачено проектною документацією на її будівництво), а до виступаючих частин окремих будівельних конструкцій та інженерних комунікацій (за винятком дверних отворів) — не менше 1,4 м. Ширина дверних отворів становить не менше ніж 0,9 м (допускається не менше 0,8 м, якщо це було передбачено проектною документацією на її будівництво). Перетинання дверних отворів будівельними конструкціями або інженерними комунікаціями не допускається;

- 11) отвори при входах (виходах) закриваються посиленими дверми із негорючих матеріалів (металевими або дерев'яними, оббитими залізом) або захисними екранами (кам'яними, цегляними або залізобетонними) на висоту не менше 1,7 м;
- 12) основні приміщення, призначені для укриття населення, мають примусову або природну вентиляцію;
- 13) забезпечується вільний доступ осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, або є технічна можливість дообладнання для забезпечення такого доступу у термін до 24 годин;
- 14) об'єкт перебуває у задовільному санітарному та протипожежному стані (відповідно до норм протипожежних та санітарних правил);
- 15) забезпечено необхідні захисні властивості для захисту від звичайних засобів ураження та зовнішнього іонізуючого випромінювання, встановлених для протирадіаційних укриттів (споруд подвійного призначення із відповідними захисними властивостями). Необхідні захисні властивості як правило забезпечують об'єкти зі стінами 2–2,5 цеглини завтовшки, або з цільних залізобетонних конструкцій (блоків, панелей) товщиною від 56 см. Відповідні захисні властивості також забезпечує шар ґрунту товщиною 67–78 см (мішок з піском (ґрунтом), укладений поперек конструкції (ряду)).

У разі, якщо будівельні конструкції мають меншу товщину, можливо збільшення їх захисних властивостей шляхом додаткового обкладення мішками з ґрунтом (піском), встановлення екранів із залізобетонних конструкцій (панелей, блоків тощо) та/або комбінованим способом. Для заглиблених об'єктів будівництва із залізобетону або цегли, верхня частина яких не відповідає зазначеним рекомендаціям, можливе збільшення захисних властивостей шляхом обкладення їх мішками з ґрунтом (піском), насипання земляного обвалування під час приведення найпростіших укриттів, розташованих у зазначених об'єктах, у готовність до використання за призначенням.

Аналогічні методи досягнення необхідних захисних властивостей рекомендовано для зведення наземних, напівзаглиблених або заглиблених фортифікаційних споруд, що планується використовувати як найпростіші укриття.

Місткість споруд подвійного призначення та найпростіших укриттів вираховується з розрахунку: 0,6 м² площі основних приміщень (для розміщення населення, що підлягає укриттю) на одну особу. За можливості розміщення двоярусних нар площу можу бути зменшено до 0,5 м² на одну особу.

Обладнання найпростіших укриттів має забезпечувати можливість безперервного перебування в них населення впродовж не менше 48 годин. З цією метою найпростіші укриття забезпечуються:

- місцями для сидіння (лежання) — лавками, нарами, стільцями, ліжками тощо. Можливо передбачати розміщення працівників та підопічних на наявних у закладах засобах (стільцях, лавках, ліжках);
- ємностями з питною (з розрахунку 2 л на добу на одну особу, яка підлягає укриттю) та технічною водою (за відсутності централізованого водопостачання). Розміщення зазначених ємностей дозволено передбачати в основних приміщеннях (для розміщення осіб, що підлягають укриттю);
- контейнерами для зберігання продуктів харчування;
- виносними баками, що щільно закриваються, для нечистот (для неканалізованих будівель і споруд), розміщених у спеціально призначених для цього приміщеннях;
- резервним штучним освітленням (електричними ліхтарями, свічками, газовими лампами тощо) та електроживленням;
- первинними засобами пожежогасіння (відповідно до встановлених норм для приміщень відповідного функціонального призначення);
- засобами надання медичної допомоги; засобами зв'язку і оповіщення (телефоном, радіоприймачем, мережею інтернет, рекомендовано встановлення Wi-Fi-пристроїв);
- шанцевим інструментом (лопатами штиковими та совковими, ломами, сокирами, пилками-ножівками по дереву, по металу тощо).

За змоги найпростіші укриття забезпечуються додатковим обладнанням, інструментами та інвентарем відповідно до норм, установлених для захисних споруд.